

*Тарнавська Лариса,*  
молодша наукова співробітниця  
Науково-дослідного інституту вивчення  
проблем злочинності імені академіка  
В. В. Сташиса НАПрН України

## **НАПРЯМИ ВИКОРИСТАННЯ НАУКОВО-ТЕХНІЧНИХ ЗАСОБІВ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ**

1. Протидія кримінальним правопорушенням спрямовується на досягнення завдань кримінального провадження. Ці завдання визначені в ст. 2 КПК України та пов'язуються із захистом особи, суспільства та держави від кримінальних правопорушень, охороною прав, свобод та законних інтересів учасників кримінального провадження, а також забезпечення швидкого, повного та неупередженого розслідування і судового розгляду з тим, щоб кожний, хто вчинив кримінальне правопорушення, був притягнутий до відповідальності в міру своєї вини, жоден невинуватий не був обвинувачений або засуджений, жодна особа не була піддана необґрунтованому процесуальному примусу і щоб до кожного учасника кримінального провадження була застосована належна правова процедура. Вирішити такі завдання можна тільки із використанням належних науково-технічних засобів в кримінальному провадженні.

2. Науково-технічні засоби використовують прямо чи опосередковано професійні учасники кримінального провадження. Зокрема, судовий експерт та спеціаліст за своїм статусом є тими учасниками кримінального провадження, які використовують свої спеціальні знання з метою здійснення дослідження. Так, *судовий експерт* є «особою, яка володіє *науковими, технічними або іншими спеціальними знаннями*, має право відповідно до Закону України «Про судову експертизу» на проведення експертизи і якій доручено *провести дослідження* об'єктів, явищ і процесів, що містять відомості про обставини вчинення кримінального правопорушення, та дати висновок з питань, які виникають під час кримінального провадження і стосуються сфери її знань» (ч. 1 ст. 69 КПК України). Спеціалістом також є «особа, яка володіє *спеціальними знаннями та навичками* і може надавати консультації, пояснення, довідки та висновки під час досудового розслідування і судового розгляду з питань, що потребують відповідних спеціальних знань і навичок. *Спеціаліст* може бути залучений для надання *безпосередньої технічної допомоги (фотографування, складення схем, планів, креслень, відбір зразків для проведення експертизи тощо)* сторонами кримінального провадження під час досудового розслідування і судом під час судового розгляду, а також для надання висновків у випадках, передбачених пунктом 7 частини четвертої цієї статті» (ч.ч. 1, 2 ст. 71 КПК України). Прямо передбачається, що спеціаліст має право користуватися технічними

засобами, приладами та спеціальним обладнанням (п. 2 ч. 4 ст. 71 КПК України).

3. Необхідно акцентувати увагу на тому, що прямо чи опосередковано (через судового експерта та спеціаліста) такі знання та науково-технічні засоби можуть використовувати як *сторона обвинувачення, так і сторона захисту (представник юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження)*. Зрозуміло, що сторона обвинувачення у використанні науково-технічних засобів має певне домінування (використання слідчої валізи, приладів, інструментів, які дозволяють фіксувати доказову інформацію).

4. У сучасних умовах важливими стають науково-технічні засоби, які дозволяють зафіксувати цифрову інформацію (з комп'ютерів, гаджетів, мереж та серверів). Загальною тенденцією у світі стає залучення судових експертів та спеціалістів до процесу фіксації, дослідження та оцінки доказової інформації, які використовують науково-технічні засоби та спеціальне лабораторне обладнання.

5. Цікавим є те, що і інші професійні учасники кримінального провадження можуть також використовувати науково-технічні засоби. Так, *секретар судового засідання* забезпечує контроль за повним фіксуванням судового засідання технічними засобами (п. 3 ч. 1 ст. 73 КПК України).

6. Не слід забувати й про те, що в кримінальному провадженні навіть *підозрюваний (обвинувачений) та потерпілий* мають право застосовувати з додержанням вимог КПК України *технічні засоби при проведенні процесуальних дій*, в яких вони беруть участь. (п. 11 ч. 3 ст. 42 КПК України, п. 12 ч. 1 ст. 56 КПК України). Разом із цим це положення може бути обмежене слідчим, прокурором, слідчим суддею або судом, які мають право заборонити застосування технічних засобів при проведенні окремої процесуальної дії чи на певній стадії кримінального провадження з метою нерозголошення відомостей, які містять таємницю, що охороняється законом, чи стосуються інтимного життя особи, про що виноситься (постановляється) вмотивована постанова (ухвала).

7. Таким чином, науково-технічні засоби в протидії кримінальним правопорушенням та в досягненні завдань кримінального провадження відіграють важливу роль в забезпеченні прав людини, що впливає на ефективне досудове розслідування та судовий розгляд. Важливо також і те, що науково-технічні засоби можуть застосовувати як сторона обвинувачення, так і сторона захисту. Також кримінальним процесуальним законодавством передбачається можливість звернення за спеціальними знаннями до судового експерта та спеціаліста. Цікавим також є й те, що науково-технічними засобами можуть користуватися і інші непрофесійні учасники кримінального провадження (підозрюваний, обвинувачений, потерпілий).